

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 grudnia 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Radomska-Stęplewska

po rozpoznaniu w dniu 29 grudnia 2023 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa K. O. i T. O.

przeciwko H. J. i P. J.

o ustalenie

na skutek apelacji wniesionej przez pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań-Stare Miasto w Poznaniu

z dnia 19 grudnia 2022 r.

sygn. akt I C 362/20

1. oddała apelację;
2. zasądza od pozwanych na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym kwotę 1.800 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia rozstrzygającego o kosztach postępowania apelacyjnego do dnia zapłaty.

Małgorzata Radomska – Stęplewska

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 19 grudnia 2022 roku Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. w sprawie z powództwa K. O., T. O. przeciwko H. J., P. J. o ustalenie:

1. ustalił, że pomieszczenie piwniczne o wymiarach 6,90 m x 4,40 m znajdujące się w granicach geodezyjnych budynku usytuowanego na nieruchomości położonej w P. przy Placu (...)/ul. (...), dla której Sąd Rejonowy (...) w P. prowadzi księgę wieczystą numer (...), działka (...), zaznaczone na mapie sporządzonej przez biegłego sądowego J. M. kolorem niebieskim (k. 282):

a) od dnia 6 kwietnia 2017 r. do dnia 10 lutego 2021 r. było wyłączną własnością powodów K. O. oraz T. O. na zasadzie majątkowej wspólności ustawowej małżeńskiej;

b) od dnia 10 lutego 2021 r. do dnia 12 kwietnia 2021 r. było wyłączną własnością powoda T. O.;

2. kosztami procesu obciążył pozwanych w całości i z tego tytułu zasądził od pozwanych na rzecz powodów kwotę 5.867,00 zł, w tym kwotę 3.600,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

3. nakazał ściągnąć od pozwanych na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego Poznań - Stare Miasto w Poznaniu kwotę 3.892,94 zł tytułem wydatków tymczasowo poniesionych ze środków Skarbu Państwa.

Z powyższym rozstrzygnięciem w całości nie zgodzili się pozwani, wnosząc apelację, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

- art. 189 k.p.c. przez zastosowanie tego przepisu i uwzględnienie powództwa w sytuacji, gdy nie ziszczyły się przesłanki jego stosowania, bowiem powodowie nie posiadali jakiegokolwiek interesu prawnego w dokonaniu żądanego ustalenia;

- art. 193 k.p.c. poprzez niezastosowanie tego przepisu i po pierwsze nieuprawnione uznanie, że faktyczna zmiana przedmiotowa i podmiotowa powództwa dokonywana wielokrotnie przez powodów, stanowi jedynie „doprecyzowanie” żądania pozwu, w sytuacji gdy w istocie stanowiło to zmianę powództwa polegającą na wystąpieniu przez powodów względem pozwanych z nowym roszczeniem obok dotychczasowego. Co za tym idzie Sąd I instancji wobec takiej zmiany miał obowiązek rozstrzygnąć odnośnie każdego ze zgłoszonych przez powodów roszczeń. W zaskarżonym orzeczeniu brak jednak takiego rozstrzygnięcia, co prowadziło do naruszenia kolejnych przepisów proceduralnych. Po wtóre uznanie ustnej zmiany powództwa dokonanego przez pełnomocnika powodów na rozprawie w dniu 19.12.2022 roku, w sytuacji gdy przepis z art. 193 k.p.c. wymaga w tym celu złożenia pisma procesowego;

- art. 325 k.p.c. poprzez brak orzeczenia co do wszystkich zgłoszonych przez powodów w toku sprawy roszczeń (wpierw w pozwie powodowie wnosili o ustalenie, że oni są współwłaścicielami spornego pomieszczenia i prawo to przysługuje im niepodzielnie; następnie, że proszą jeszcze o uwzględnienie po stronie powodów nowego nabywcy nieruchomości, tj. że nabywca nieruchomości ma wstąpić do sprawy w ich miejsce i domagają się ustalenia, że własność spornego pomieszczenia im przysługiwała (a nie nadal przysługuje) - pismo powodów z dnia 25.03.2022 roku; dalej pismem z dnia 05.09.2022 roku domagali się ustalenia, że w określonych okresach prawo własności przysługiwało wyłącznie powodce K. O., a w kolejnym powodowi T. O. itd.), pomimo że Sąd I instancji był do tego zobligowany i co powinien wyrazić w sentencji zaskarżonego wyroku;

- art. 321 k.c. poprzez orzeknięcie ponad żądanie pozwu — w piśmie z dnia 05.09.2022 roku pełnomocnik powodów wskazał, iż domaga się, aby Sąd ustalił, iż w okresie do dnia 10 lutego 2021 roku sporne pomieszczenie stanowiło niepodzielnie własność wyłącznie powódki K. O. (tak sformułowane żądanie jest zupełnie niezgodne ze stanem faktycznym i prawnym i powinno podlegać oddaleniu z tej już przyczyny i to bez względu na pozostałe zarzuty formułowane przez pozwanych), natomiast Sąd I instancji orzekł ponad to żądanie, że od dnia 06.04.2017 roku do dnia 10.02.2021 roku sporne pomieszczenie było wyłączną własnością powodów - K. i T. O. na zasadzie majątkowej wspólności małżeńskiej (zamiast oddalić jako bezpodstawne żądanie z pkt 1 pisma procesowego powoda z dnia 05.09.2022 roku). Należy dodać, że Sąd z uwagi na niedochowanie formy pisemnej, nie mógł uwzględnić zmiany żądania pozwu dokonanej na rozprawie w dniu 19.12.2022 roku;

- a nadto błąd w ustaleniach faktycznych polegający na bezpodstawnym i nie odpowiadającym stanowi rzeczywistemu uznaniu, że w chwili wydawania przez Sąd Rejonowy zaskarżonego orzeczenia pomiędzy stronami toczyło się wiele postępowań, w tym w szczególności postępowania przed organami ścigania, przed organami nadzoru budowlanego oraz dyscyplinarne, w sytuacji gdy faktycznie trwało wówczas (zapadł już wyrok oddalający, ale nie był jeszcze w chwili wyrokowania prawomocny) jedynie postępowanie o naruszenie dóbr osobistych (w którym Sąd Okręgowy jako Sąd I instancji nieprawomocnym wyrokiem z dnia 18.10.2022 roku sygn. akt XVIII C 367/20 w całości oddalił roszczenie powodów), dla którego ustalenie komu przysługuje prawo własności spornego pomieszczenia jest zupełnie indyferentne. Postępowanie to wszczął powód zarzucając, iż pozwani w sposób nieuprawniony pomówili go przed Izłą Komorniczą i Sądem Rejonowym w Poznaniu o naruszenie miru domowego oraz bezprawne i samowolne naruszenie posiadania pozwanych.

Mając powyższe na uwadze apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanych kosztów postępowania w I instancji wg norm przepisanych,

w tym kosztów zastępstwa procesowego z uwzględnieniem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa oraz zasądzenie od powodów na rzecz pozwanych kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie w całości oraz zasądzenie od pozwanych na ich rzecz kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zarzuty naruszenia przepisów art. 193 k.p.c., art. 325 k.p.c. stawiane przez apelującego we wniesionym środku zaskarżenia nie zasługiwały na uwzględnienie. W tym zakresie podkreślić należy, że sprecyzowanie przez powodów żądania pozwu wywiedzonego w niniejszej sprawie wynikało wyłącznie z wykonania zobowiązania, nałożonego przez sąd na powodów już po wytoczeniu powództwa (zobowiązanie k. 429 akt) na skutek umów darowizn zawartych 10 lutego 2021 r. i 12 kwietnia 2021 r. (k. 433-445 akt). Nie sposób zatem zgodzić się z apelującymi, że powodowie występowali w toku procesu z nowymi żądaniami, które wymagały odrębnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd I instancji nie naruszył także treści przepisu art. 321 k.p.c. Wskazać należy, że art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. nakłada na powoda obowiązek określenia żądania oraz przytoczenia okoliczności faktycznych żądanie to uzasadniających. Zakres żądanej ochrony prawnej określa zarówno przedmiot postępowania, jak i przedmiot orzekania i tym zakresem sąd jest związany. W świetle art. 321 § 1 k.p.c. zakaz orzekania ponad żądanie dotyczy bądź samego żądania (petitum), bądź jego podstawy faktycznej (causa petendi). W przedmiotowej sprawie Sąd I instancji nie wykroczył poza granice żądania powodów, które ostatecznie doprecyzowano na rozprawie w dniu 19 grudnia 2022 r., zgodnie ze wskazaną wcześniej podstawą faktyczną powództwa.

Sąd Okręgowy nie podzielił też zarzutu błędu w ustaleniach faktycznych polegającego na bezpodstawnym i nie odpowiadającym stanowi rzeczywiستمu uznaniu, że w chwili wydawania przez Sąd Rejonowy zaskarżonego orzeczenia pomiędzy stronami toczyło się wiele postępowań. Przede wszystkim wskazać należy, że Sąd Rejonowy w uzasadnieniu wyroku wskazał, że między stronami toczy się i toczyło szereg postępowań dotyczących kwestii spornego pomieszczenia, nie ustalając jednak (jak podaje apelujący), aby w chwili wydawania zaskarżonego wyroku toczyło się wiele postępowań. Niewątpliwie natomiast oprócz spraw przywołanych przez Sąd Rejonowy (tj. sprawy o zasiedzenie służebności gruntowej o sygn. I Ns 81/19, sprawy o zawezwanie do próby ugodowej o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie o sygn. IX Co 41/19) toczyły się jeszcze sprawy o przywrócenie posiadania o sygn. akt I C 725/19 oraz o ochronę dóbr osobistych o sygn. XVIII C 367/20. Nie można zatem podzielić zarzutu pozwanych, że Sąd Rejonowy błędnie ustalił, że pomiędzy stronami toczyło się wiele postępowań.

Podkreślić trzeba, że zarówno w toku niniejszego postępowania, jak i wcześniejszych bądź równoległe toczących się spraw, pozwani kwestionowali prawo własności powodów do spornego pomieszczenia piwnicznego. Powyższe skutkowało istnieniem niejasnej sytuacji prawnej powodów w zakresie posiadania uprawnienia do spornego pomieszczenia piwnicznego, która nie została wyjaśniona w sprawach wcześniej zakończonych. W przedmiotowej sprawie na wniosek pozwanych został przeprowadzony dowód z opinii biegłego sądowego z dziedziny szacowania nieruchomości, geodezji i kartografii (k. 283), z której wprost wynika, że sporne pomieszczenie piwniczne znajduje się na kondygnacji piwnicznej budynku wchodzącego w skład nieruchomości oznaczonej numerem geodezyjnym jako działka (...).

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 198 k.p.c. wskazać należy, że możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie nie wyklucza interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa, jeżeli zapewni ono w większym stopniu ochronę praw powoda. Interes prawny nie istnieje wówczas, gdy jest możliwe wytoczenie powództwa o świadczenie, chyba że ze spornego stosunku prawnego wynikają jeszcze dalsze skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o świadczenie nie jest możliwe lub nie jest jeszcze aktualne (wyrok SN z dnia 30 października 1990 r., I CR 649/90). Należy zaznaczyć, że pogładowi, iż możliwość dochodzenia przez powoda świadczeń z określonego stosunku prawnego

wyklucza istnienie interesu prawnego w ustaleniu tego stosunku, należy przypisać znaczenie zasady, od której istnieją wyjątki. Decydujące w tym zakresie powinny być właściwości stosunku prawnego (wyrok SN z dnia 2 czerwca 2006 r., I PK 250/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 156). Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 10 kwietnia 2014 r. w sprawie II PK 179/13 podzielił poglądy, zgodnie z którymi, możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie, nie wyklucza istnienia interesu prawnego w ustaleniu stosunku prawnego lub prawa, gdy ustalenie takie zapewni w większym stopniu ochronę praw powoda niż orzeczenie zobowiązujące do świadczenia. Ograniczanie możliwości wystąpienia z powództwem o ustalenie w takich sytuacjach byłoby sprzeczne z jego celem, którym, jak się podkreśla, jest zapewnienie skutecznej ochrony prawnej realizowanej w ramach szeroko pojmowanego dostępu do sądu (K. Piasecki, Postępowanie sporne rozpoznawcze, Warszawa 2004, s. 150 i n.).

Przykładowo w sprawie o ustalenie, że strony łączy umowa o pracę na czas nieokreślony (sygn. II PK 179/13 SN) Sąd Najwyższy wskazał, że z sentencji orzeczenia nakazującego dopuszczenie pracownika do określonej pracy, zwłaszcza, gdy nie sporządzono do niego uzasadnienia lub w uzasadnieniu nie wskazano prawa lub charakteru stosunku pracy, z którym wiąże się dopuszczenie, może nie wynikać przyczyna prawna, dla której sąd takie orzeczenie wydał. W szczególności może z niej też nie wynikać, czy dopuszczenie do pracy dotyczy umowy na czas określony, czy nieokreślony (zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 21 września 2011 r., II PK 36/11). Mając na uwadze art. 365 § 1 KPC, w którego świetle orzeczenie prawomocne, w tym wyrok ustalający wiąże sąd, który go wydał, inne sądy, organy państwowe i strony, należy stwierdzić, że wyrok nakazujący dopuszczenie do pracy, może nie wyrzucić skutku wiążącego wymienione w nim podmioty w zakresie ustalenia stosunku prawnego lub prawa, z którym dopuszczenie do pracy jest związane. Już z tego względu, wyrok ustalający, że strony wiąże umowa o pracę zawarta na czas nieokreślony może lepiej chronić prawny interes (określone potrzeby prawne) powoda. Odnosi się to także do powództwa o tego rodzaju ustalenie, niepowiązanego z żądaniem dopuszczenia do pracy. Zależnie bowiem od sytuacji, która zaistnieje w dniu jego uprawomocnienia się, powód może zdecydować, w jaki sposób wykorzystać uprawnienia wynikające z takiego ustalenia. W szczególności może okazać się, że nie jest już zainteresowany w dopuszczeniu go do pracy, lecz w realizacji innych uprawnień. Korzyścią prawną samą w sobie jest także wyjaśnienie sytuacji prawnej, pozwalające np. na prawidłowe (dostosowane do ustalonego rodzaju umowy) rozwiązanie stosunku pracy, jeśli powód nie będzie już zainteresowany jego kontynuowaniem (tak: Wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych z dnia 10 kwietnia 2014 r. II PK 179/13).

W niniejszej sprawie niewątpliwie mamy do czynienia z podobną sytuacją. Wytoczenie powództwa o ustalenie, pomimo możliwości zainicjowania sprawy o świadczenie, daje powodowi większą ochronę prawną. Niewątpliwie bowiem z sentencji wyroku o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości (z którym to roszczeniem powodowie zamierzają wystąpić) nie będzie wynikało komu służy prawo własności spornego pomieszczenia, a zatem mając na uwadze treść art. 365 § 1 k.p.c. zgodnie z którym orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby, wyrok ustalający będzie lepiej chronił interes prawny strony powodowej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono zgodnie z jego wynikiem na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c., obciążając nimi w całości pozwanych. Na koszty złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika powodów w kwocie 1.800 zł ustalone w oparciu o treść przepisów § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Małgorzata Radomska-Stęplewska